

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska

w sprawie z wniosku Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w S. o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku **X. Y.**,

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej,

na posiedzeniu w dniu 18 stycznia 2024 r.,

wniosku obrońcy o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Pawła Wojciechowskiego od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. I ZO 98/23

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności,

postanowił:

uwzględnić wniosek i wyłączyć SSN Pawła Wojciechowskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZO 98/23;

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy - Izba Odpowiedzialności Zawodowej, uchwałą z dnia 23 maja 2023 r., sygn. II ZO 8/23 wznowił postępowanie o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Najwyższego w stanie

spoczynku – X. Y., zakończone prawomocną uchwałą Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2021 r., sygn. akt II DIZ 1/21, uchylając równocześnie tą uchwałą oraz utrzymane nią w mocy uchwały Izby Dyscyplinarnej z dnia 14 maja 2019 r., sygn. akt I DO 30/19 oraz z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt I DO 41/19. Sprawa z wniosków Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w S. z dnia 15 marca 2019 r., sygn. akt [...] i z dnia 3 czerwca 2019 r., sygn. akt [...] została przekazana do rozpoznania Sądowi Najwyższemu w pierwszej instancji i zarejestrowana w repertorium Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego pod sygnaturą I ZI 37/23, a sędzią sprawozdawcą wyznaczonym do rozpoznawania sprawy został SSN Marek Motuk.

X. Y. - sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku pismem z dnia 25 lipca 2023r., które wpłynęło do Sądu Najwyższego w dniu 28 lipca 2023 r., wniósł o wyłączenie, na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., SSN Marka Motuka od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. akt I ZI 37/23. W uzasadnieniu wniosku sędzia powołał się między innymi na treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r. o sygn. akt III KO 154/18, w którym wskazano, że za „Sąd” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie praw Człowieka i Podstawowych Wolności może być uznany tylko organ wykonujący władzę sądowniczą, tzn. organ, który rozstrzyga sprawy przekazane do jego kompetencji respektując zasadę państwa prawa i po przeprowadzeniu postępowania w sposób przewidziany prawem. Zdaniem wnioskującego warunku tego nie spełni sąd, którego członkiem będzie sędzia Marek Siwek, który został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

Wniosek ten został zarejestrowany w repertorium Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego pod sygnaturą I ZO 80/23, a sędzią sprawozdawcą wyznaczonym do rozpoznawania sprawy został SSN Marek Siwek.

Obronca X. Y. – sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku pismem z dnia 6 września 2023 r., które wpłynęło do Sądu Najwyższego w dniu 8 września 2023 r., wniósł o wyłączenie, na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., SSN Marka Siwka od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. akt I ZO 80/23. W uzasadnieniu wniosku obrońca powołał się między innymi na treść uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r. o sygn. I KZP 22/22 oraz treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r. o sygn. akt III KO 154/18, w którym wskazano, że za „Sąd” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie praw Człowieka i Podstawowych Wolności może być uznany tylko organ wykonujący władzę sądenia, tzn. organ, który rozstrzyga sprawy przekazane do jego kompetencji respektując zasadę państwa prawa i po przeprowadzeniu postępowania w sposób przewidziany prawem. Zdaniem wnioskującego warunkiem tego nie spełni sąd, którego członkiem składu orzekającego będzie sędzia Sądu Najwyższego Marek Siwek, który został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3).

Wniosek ten został zarejestrowany w repertorium Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego pod sygnaturą I ZO 98/23, a sędzią sprawozdawcą wyznaczonym do rozpoznawania sprawy został SSN Paweł Wojciechowski.

Obrońca X. Y. – sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku pismem z dnia 5 października 2023 r., które wpłynęło do Sądu Najwyższego w dniu 9 października 2023 r., wniósł o wyłączenie, na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., SSN Pawła Wojciechowskiego od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. akt I ZO 98/23. W uzasadnieniu wniosku obrońca powołał się na tożsame przesłanki jak we wniosku o wyłączenie SSN Marka Motuka od udziału w sprawie o sygn. I ZI 37/23 oraz SSN Marka Siwka od udziału w sprawie o sygn. I ZO 80/23.

Wniosek ten został zarejestrowany w repertorium Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego pod sygnaturą I ZO 117/23, a sędzią sprawozdawcą wyznaczonym do rozpoznawania sprawy została SSN Barbara Skoczowska.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek obrońcy sędziego SN w stanie spoczynku X. Y. o wyłączenie SSN Pawła Wojciechowskiego jest zasadny i zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. W niniejszej sprawie niewątpliwie mamy do czynienia z taką sytuacją. Odwołując się do utrwalonego poglądu Sądu Najwyższego, w tym wyrażonego w postanowieniu z dnia 13 października 2021 r., sygn. II KO 30/21, warto przypomnieć, że wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. winno nastąpić nie tylko w sytuacji, gdy istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie, ale również wówczas, gdy orzekanie przez sędziego w sprawie mogłoby realnie prowadzić do znacznie poważniejszego uchybienia, tj. naruszenia standardu z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka (EKPC) i uznania, że taki skład orzekający nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą. Wobec

faktu, że szerokie uzasadnienie w tym zakresie zawarte jest w uzasadnieniu postanowienia w sprawie o sygn. II KO 30/21 nie ma potrzeby powtarzania wskazanej tam argumentacji, zwłaszcza iż została ona także przedstawiona w postanowieniach Sądu Najwyższego, m.in. z dnia 6 września 2022 r., II KK 44/21, czy z dnia 28 września 2022 r., IV KK 333/22. Istotne w tym kontekście jest to, że w sytuacji złożenia obecnie wniosku o wyłączenie oraz w układzie, gdyby sprawa dyscyplinarna została w takim składzie zakończona, to z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, iż wniesienie skargi przeciwko Polsce skutkowałoby stwierdzeniem naruszenia art. 6 ust. EKPC i wypłatą odszkodowania oraz możliwym kolejnym wnioskiem o wznowienie postępowania. Wskazać bowiem należy na dotychczasowe orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w którym zauważa się, że wady stwierdzone w postępowaniach nominacyjnych na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego mają charakter systemowy i będą brane pod uwagę w podobnych skargach złożonych w przyszłości do Trybunału (por. m. in. wyroki: z dnia 22 lipca 2021 r., nr 43447/19, *Reczkowicz przeciwko Polsce*; z dnia 8 listopada 2021 r., nr 49868/19 i 57511/19, *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* i z dnia 3 lutego 2022 r., nr 1469/20, *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*).

Słusznie ponadto wykazuje autor wniosku, że okoliczności związane z uzyskaniem statusu sędziego Sądu Najwyższego przez Pawła Wojciechowskiego w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa w składzie ukształtowanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., a więc w trybie w jakim powołano sędziów Izby Dyscyplinarnej orzekających wcześniej w tej sprawie, prowadziłyby, gdyby sędzia ten zasiadał w składzie rozstrzygającym sprawę, nie tylko do naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy przez bezstronny i niezależny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, standardu konstytucyjnego (art. 45 ust. 1

Konstytucji RP), ale także do przyjęcia, że sąd z jego udziałem byłby sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka konkluzja wynika przecież wprost z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 oraz uchwały trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-41 10-1/20, OSNKW 2020, z. 2, poz. 7), która z uwagi na nadanie jej statusu zasady prawnej, wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego (por. np. postanowienia SN z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21; z dnia 29 września 2021 r., V KZ 47/21 i z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22) oraz wskazanego powyżej orzecznictwa Trybunału. Oceniając wniosek nie można bowiem pomijać również tego, że sędzia Paweł Wojciechowski pierwotnie został powołany na stanowisko sędziego w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Strukturalna wadliwość tej Izby, a tym samym również nieprawidłowość składów z udziałem osób powołanych do tej Izby – została stwierdzona również przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielką Izbę) w wyroku z dnia 21 grudnia 2023 r., sygn. C-718/21, czy też w orzeczeniach Sądu Najwyższego (postanowienia SN: z dnia 19 października 2023 r., sygn. akt I ZB 52/22 i z dnia 10 stycznia 2024 r., sygn. akt II PUO 2/24).

Nadto podkreślić należy, że w realiach tej sprawy udział wyznaczonego sędziego w rozpoznaniu przedmiotowej sprawy stanowiłby rażące naruszenie zakazu *nemo iudex in causa sua*. Kwestią wyłączenia sędziego w opisaney wyżej sytuacji, tj. w układzie, gdy o zarzucie nienależytej obsady sądu spowodowanej wadliwością postępowania nominacyjnego prowadzonego przed KRS ukształtowaną stosownie do przepisów ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. orzekać miałby sędzia Sądu Najwyższego powołany na urząd w procedurze nominacyjnej ukształtowanej tą samą ustawą, Sąd Najwyższy zajmował się m.in. w sprawach II KO 12/22 – postanowienie z dnia 17 marca 2022 r., IV KO 32/22 – postanowienie z dnia 28 kwietnia 2022 r. czy też w V

KB 6/22 – postanowienie z dnia 14 października 2022 r. Przytoczyć przede wszystkim jednak należy uchwałę składu 7 Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 (I KZP 2/22), w której podkreślono, że wniosek o wyłączenie ze składu sądu powszechnego osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., nie może być rozpoznawany przez sąd mający w swoim składzie takiego sędziego; w przeciwnym razie dojdzie do sytuacji objętej zakazem *nemo iudex in causa sua*.” Argumenty zawarte w uzasadnieniu tej uchwały w odniesieniu do tego - jak się wydaje - dość oczywistego wniosku, *a minore ad maius* mają zastosowanie tym bardziej w przypadku, gdy owym sędzią rozpoznającym wniosek o wyłączenie jest sędzia Sądu Najwyższego, co do którego aktualizują się te same zastrzeżenia. Jakkolwiek w przypadku naruszenia tej zasady w sądach powszechnych istnieją nadzwyczajne środki odwoławcze mogące prowadzić do sanowania takiego rażącego naruszenia zasady *nemo iudex in causa sua*, to w przypadku rozpoznawania sprawy przez Sąd Najwyższy paleta procesowych narzędzi służących następnie do reakcji na naruszenia procedury przed tym Sądem jest wydatnie ograniczona, o ile w ogóle dostępna.

Mając na uwadze powyższą argumentację konieczne stało się podjęcie przez Sąd Najwyższy, w oparciu o przepis art. 41 § 1 k.p.k., decyzji o wyłączeniu SSN Pawła Wojciechowskiego od rozpoznania sprawy o wyłączenie SSN Marka Siwka. Orzekanie przez tego sędziego w tej sprawie prowadziłoby, z bardzo dużym prawdopodobieństwem, do naruszenia standardu z art. 6 ust. 1 EKPC i uznania, że taki skład orzekający w ogóle nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak na wstępie.

[M. T.]

[al]